

Kempensysteem voert Jerseys en Holsteins afzonderlijk

'De Jerseys zijn 30 procent efficiënter'

Nabij Lelystad melkt bedrijfsleider Pieter de Vries zo'n 70 koeien op het volledig grondloze melkveebedrijf van eigenaar Jan Willem Elsenga. De koeien worden via het Kempensysteem gevoerd en het blijkt dat de Jerseys – ze vormen de kleinste helft van de veestapel – aanmerkelijk minder brok opnemen dan de Holsteins, terwijl ze meer kilo's vet en eiwit produceren. „De Jersey blijkt 30 procent efficiënter.“

De Jerseys en de Holsteins zijn strikt van elkaar gescheiden en lopen aan weerskanten van de voergang. Beide hebben de beschikking over een eigen krachtvoerbak en silo.

De Holsteins worden eerst gemolken.

Daarna komen de veel kleinere Jerseys in de melkstal. Zij kunnen met een borstrail gepositioneerd worden. „Het blijkt echter niet meer nodig, omdat de Jerseys wel blijven staan.“

Het bedrijf op zich vormt een proefopzet waar een onafhankelijke wetenschapper zijn vingers bij af zou likken. In de stal lopen aan de ene kant van de voergang zuivere Jerseys en aan de andere kant zuivere Holsteins. Beide groepen hebben de beschikking over een speciale voerbak waaruit de koeien verspreid over de dag 'onbeperkt' brok kunnen opnemen. Het rantsoen wordt slechts aangevuld met droge graskuil en hooi. De opnames per koe en per rasgroep, evenals de melkproducties, kunnen daarom exact worden bepaald. Er is geen grond bij het bedrijf en dus ook geen 'storende' invloed van eventuele weidegang.

Uitdaging

Op het bedrijf worden pas sinds anderhalf jaar koeien gemolken. Een initiatief van Jan Willem Elsenga (50), die als freelancer actief is voor Lpovit, een dochterbedrijf van Gebrs. Fuite. Elsenga begon 25 jaar geleden als voorlichter rundveehouderij bij Hendrix en was samen met compagnon Joep Kieft jarenlang dealer voor Hendrix UTD in Flevoland en Noord-Holland. Het ondernemerschap van Elsenga reikte echter verder. Samen met vier anderen besloot hij te investeren in het voormalige Oost-Duitsland en in Roemenië, zodat er inmiddels in Duitsland op twee bedrijven elk 1.000 koeien worden gemolken en op een bedrijf in Roemenië maar liefst 1.400 koeien. De groep investeerders komt regelmatig bij elkaar om de zaken door te spreken. De in Dronten woonachtige Elsenga heeft plezier in 'zijn' projecten, maar zocht ook een uitdaging voor dichterbij huis. „Ik had bij de makelaar kenbaar gemaakt dat wanneer er in de buurt iets beschikbaar kwam, ik interesse had“, vertelt Elsenga. Zo kwam de voeradviseur aan de huidige locatie, een voormalig akkerbouwbedrijf zonder grond. „De vorige eigenaar, die overigens nog op de locatie woont, had de grond al verkocht. Hij is een Zuid-Hollandse melkveehouder die zijn bedrijf van de hand had gedaan en graag nog enkele jaren akkerbouwer wilde zijn in de polder. Maar hij ging toch de koeien missen en had uiteindelijk een gemengd bedrijf met 60 koeien.“

Dierrechten

Elsenga kocht het erf en de gebouwen, een akkerbouwschuur en een stal waarin de vorige

eigenaar zowel de melkkoeien als het jongvee huisvestte. Net als de grond was het vee op dat moment al verkocht. Het was eind 2012 en dus zou het nog enkele jaren duren voordat het quotumsysteem zou worden afgeschaft. Toch besloot Elsenga in vee en melkquotum te investeren, zodat er in september 2013 kon worden begonnen met melken. „De mogelijke komst van dierrechten hing toen in de lucht“, verklaart hij, „en hiermee probeerden we dat voor te zijn.“ Daarbij kwam nog dat de vorige eigenaar zijn melk aan FrieslandCampina had geleverd 'en de melkfabrieken niet op je zaten te wachten'. Door binnen drie jaar vanaf dezelfde locatie opnieuw melk te leveren, wist Elsenga gebruik te maken van de herintredersregeling van de coöperatie. Het vee werd in eerste instantie betrokken van een stoppende melkveehouder in Dronten. Het melkvee vertrok naar het bedrijf van de vijf investeerders in Roemenië en het jongvee verkaste naar het nieuwe bedrijf van Elsenga. Op het bedrijf van de stoppende boer trof Elsenga de inmiddels 33-jarige Pieter de Vries, die daar werkzaam was. „Er was direct een klik en al vrij snel na de eerste ontmoeting gingen we dan ook om de tafel“, vertelt Elsenga. De Vries zou de bedrijfsleider worden op het nieuwe bedrijf van Elsenga.

Kempensysteem

Elsenga had direct al bedacht dat hij ook Jerseys wilde melken. Met zijn verleden bij Hendrix UTD was hij bekend met het Kempensysteem, een voersysteem waarbij koeien vrij krachtvoer kunnen opnemen, slechts aangevuld met structuurrijk ruwvoer. „Het Kempensysteem was bekend bij de Holstein, maar nog niet bij de Jersey. Ik wilde dat uittesten, omdat ik wist dat Jerseys heel efficiënt zijn. En als een Jersey efficiënter is dan een Holstein en alle voer moet worden aangekocht en alle mest moet worden afgezet, dan is dat zeker interessant.“

Toen Elsenga en De Vries elkaar voor het eerst troffen, maakte de eerste zijn plannen omtrent de Jerseys direct al duidelijk. „Ik was een Holstein-liefhebber en was eerlijk gezegd niet zo heel enthousiast over het Jersey-ras. Onbekend maakt onbemind“, aldus De Vries. Desondanks besloten de mannen samen naar Denemarken te gaan om daar op een bedrijf dertig Jersey-jaarlingen te kopen. De dieren werden vanaf januari 2013 in Lelystad drachtig

gemaakt en kwamen zodoende in het najaar van 2013 aan de melk, toen inmiddels ook het eerste koppel Holsteins aan de melk was. „De Jerseys leken eerst heel klein, maar later zie je dat niet meer“, vindt De Vries, die intussen aanmerkelijk enthousiaster over de kleine bruine koetjes is.

Karakter

De Holsteins en de Jerseys worden van meet af aan in twee aparte groepen gehuisvest. De Holsteins aan de ene kant van de voergang, waar de boxmaten ruimer zijn en het voerhek wat hoger, en de Jerseys aan de andere kant, waar de ligboxen slechts een meter breed zijn. De beide rassen verschillen niet alleen in grootte, maar ook in karakter. „Holsteins zijn schuw, maar ook makker. Jerseys zijn eigenwijs, ze lopen je bij wijze van spreken omver, maar in de melkstal trappen ze vaker, al is dat na een paar weken vaak wel over“, aldus De Vries.

Elsenga illustreert het verschil in karakter met een anekdote. „Op een gegeven moment wilden we het koppel van dertig Jerseys naar de andere stalhelpt omjagen, maar dat bleek niet mee te vallen. Er gingen er drie en de rest weigerde. Uiteindelijk moesten we ze een voor een een halster omdoen en aan het halster verplaatsen.“

De koeien worden ook in twee groepen gemolken. Eerst gaan de Holsteins door de 2 x 7-stands visgraat melkstal en daarna de Jerseys. Vanwege de verschillende grootte

De koeien moeten moeite doen om de biks uit de voerbak te peuteren, zodat ze het krachtvoer verdeeld over de dag opnemen.

Het jongvee wordt gehuisvest in de voormalige akkerbouwschuur.

De jongste kalveren dragen een deken tegen de kou.

kunnen de koeien met de borstrail gepositioneerd worden, al blijkt dat niet meer nodig. „De Jerseys blijven wel staan.“

Jersey efficiënter

De 25 Jerseys realiseerden bij de meest recente melkproductieregistratie een 305-dagenproductie van 7.782 kilo melk met 5,73 procent vet en 4,17 procent eiwit. De 42 Holsteins tekenden voor 10.052 kilo melk met 3,85 procent vet en 3,52 procent eiwit. Daarmee zijn de Jerseys in kilo's vet en eiwit ($446 + 324 = 770$) de Holsteins ($387 + 354 = 741$) de baas. De Jerseys produceerden gemiddeld 30,4 kilo melk met 5,41 procent vet en 3,92 procent eiwit. De Holsteins produceerden 34,7 kilo melk met 3,90 procent vet en 3,49 procent eiwit. In meetmelk ($(0,337 + 0,116 \times \% \text{ vet} + 0,06 \times \% \text{ eiwit}) \times \text{kg melk}$) is dat 36,5 kg voor de Jerseys, tegenover 34,6 kg voor de Holsteins. Terwijl de productie minstens zo hoog is, is de voeropname van een Jersey-koe aanmerkelijk lager dan de opname van een Holstein. Ten tijde van de laatste MPR vraten de Jerseys gemiddeld 18 kilo brok en de Holsteins gemiddeld 25 kilo en ook bij de voorlaatste MPR was het verschil in opname 7 kilo in het voordeel van de Jersey. De kilo's zijn eenvoudig te berekenen uit het totale verbruik, omdat de beide groepen uit twee verschillende silo's worden gevoerd. Elsenga berekende dat de Jerseys gemiddeld over de laatste twee melkcontroles 48 kilo brok per 100 kilo meetmelk opnamen, tegenover 71 kilo voor de Holsteins. Daarnaast nam een Jersey-koe per dag gemiddeld 4,5

kilo droge stof aan ruwvoer op, tegenover 5 kilo bij de Holsteins. Daarmee bedragen de totale voerkosten van een Jersey-koe slechts 72 procent van die van een Holstein-koe en is de voerefficiëntie van een Jersey 1,78 en die van een Holstein 1,28.

Melkgeld

Elsenga becijferde de melkgeldopbrengsten (inclusief lactose) voor een Jersey-koe per jaar op 3.206 euro, tegenover 3.268 euro voor een Holstein. De voerkosten van een Jersey bedragen 1.160 euro en die van een Holstein 1.709 euro, daarmee saldo's vormend van 2.046 (Jersey) en 1.559 (Holstein) euro. Elsenga vermenigvuldigt het verschil van 487 euro in het voordeel van de Jersey met de factor 1,1 – omdat er in de Jersey-ruimte meer ligboxen kunnen – en komt daarmee uit op een voordeel van 536 euro per koeplaats. „De Jersey is 30 procent efficiënter dan de Holstein“, concluderen Elsenga en De Vries. „Een Jersey produceert evenveel als een Holstein, maar heeft daar 30 procent minder voer voor nodig en produceert dus ook 30 procent minder mest. Als iedereen Jerseys zou gaan melken, was het mestprobleem opgelost.“

Hard voeren

Voeren met het Kempensysteem betekent hard voeren, resulterend in een hoge kilo melkproductie. Elsenga heeft de brok naar eigen inzicht samengesteld en ook ervaringen en adviezen van andere voeradviseurs in

de samenstelling verwerkt. „De basis wordt gevormd door rustig verterende en pensstabile grondstoffen“, aldus de voerspecialist. „Het vetgehalte in de melk van de Holsteins is relatief laag, omdat de koeien weinig gras krijgen. Daarom doen we nu een proef om met een kleine aanpassing van de broksamenstelling het vetpercentage in de melk te verhogen.“ Hij wijst erop dat een goede, smakelijke structuurbron wel uiterst belangrijk is binnen het voersysteem. Elsenga koopt balen kuilgras aan met minimaal 50 procent droge stof. „Ze moeten het goed willen vreten.“ Daarnaast krijgen de koeien 1,5 kilo hooi uit de Duitse streek Eifel.

„Je kunt een Jersey hard voeren, ze kunnen goed tegen veel krachtvoer“, heeft Elsenga inmiddels gemerkt. „De kwaliteit van de klauwen van de Jerseys is veel beter dan die van de Holsteins“, voegt De Vries toe. Volgens Elsenga is een Jersey wat minder persistent dan een Holstein en 'daarom moeten ze zo snel mogelijk weer drachtig'. De droge koeien krijgen hetzelfde ruwvoerrantsoen als de melkgevende dieren, met 1 kilo krachtvoer en droogstandsmineralen gedurende de hele droogstand. Pas vlak tegen het afkalven wordt de krachtvoergift verhoogd. Bekend is dat Jerseys gevoeliger zijn voor melkziekte, maar dat probleem is volgens Elsenga goed te tackelen. Wel moet gezegd dat er op het Lelystadse melkveebedrijf alleen jonge koeien lopen; het gros van de dieren bevindt zich in de tweede lactatie.

Uiteraard heeft het Jersey-ras ook minpuntjes, al is de uiergezondheid volgens De Vries niet

Bedrijfsgegevens

Bedrijfsleider Pieter de Vries (33) runt het melkveebedrijf van eigenaar Jan Willem Elsenga (50) nabij Lelystad. De beide mannen wonen met hun gezinnen in Dronten, terwijl de vorige eigenaar nog op het bedrijf aan de Meeuwenweg woont. Binnenkort gaat De Vries echter op de boerderij wonen. Het rollend jaargemiddelde van de 70 koeien bedraagt 8.773 kilo melk met 4,57 procent vet en 3,74 procent eiwit. De veestapel bestaat voor de

kleinste helft uit Jerseys, de rest is Holstein. Het stiergebruik bestaat uit On The Money, DJ Broiler, VJ Husky, Miles en Eclipses bij de Jerseys en uit Kairo, VH Mando, D Mason en Big Winner bij de Holsteins. De koeien worden via het Kempensysteem gevoerd, wat inhoudt dat ze 'onbeperkt' brok krijgen, aangevuld met droge graskuil (minimaal 50 procent droge stof) en hooi uit de Eifel. Het bedrijf is volledig grondloos en minimaal

De Jerseys zijn ondanks hun geringe hoogtemaat over het algemeen niet enkel, maar juist vrij stukvig. En de kwaliteit van de klauwen is aanmerkelijk beter dan die van de Holsteins.

Omdat het bedrijf volledig grondloos is, koopt Elsenga al het voer aan. Naast krachtvoer krijgen de koeien droge graskuil en Eifel-hooi.

slechter dan bij de Holstein. Jersey-kalfjes zijn kwetsbaar en vooral gedurende de eerste tien levensdagen moet er volgens de bedrijfsleider goed op worden gelet. Het belangrijkste nadeel wordt echter gevormd door de omzet en aanwas. Stierkalveren leveren niets op.

Gesekst sperma

„We mogen blij zijn als de handelaar ze meeneemt”, stelt De Vries. De geboorte van stierkalveren wordt dan ook zoveel mogelijk vermeden door het gebruik van gesekst sperma. Omdat de mannen het Jersey-aandeel willen vergroten, zijn de nodige vrouwelijke nakomelingen voorlopig welkom en ook hebben ze al een grote belangstelling voor vrouwelijk jongvee van andere boeren ondervonden.

„Het uitstootvee levert weinig op, al gaat een Jersey-koe als het goed is iets langer mee dan een Holstein”, aldus Elsenga. „We hebben net twee Jerseys opgeruimd omdat ze niet drachtig wilden worden. Ze leverden 195 euro per stuk op”, vertelt De Vries. Hij rekent voor dat er met een Holstein pakweg 100 euro per lactatie aan vlees meer wordt verdiend dan aan een Jersey. „Maar dat weegt niet op tegen de efficiëntievoordelen.”

Lichaamsbouw

De Jerseys zijn weliswaar klein, maar niet enkel. Over het algemeen zijn ze juist stukvig. Wellicht mede door het voersysteem, maar ook door de bouw van de koeien. De Vries noemt de constructie van de dieren erg

belangrijk. De bedrijfsleider gebruikt dochtergeteste stieren en noemt de aAa-code leidend bij de stierkeuze. De Vries laat al zijn koeien op basis van Triple-A analyseren en noemt als belangrijke kenmerken de benen, kruizen, uiers, voorhand, hoogtemaat en laatrijtheid. Vanwege de bloedspreiding gebruikt hij sperma van Deense, Canadese en Amerikaanse Jersey-stieren. Het liefst houdt hij het echter bij Deense Jerseys. „Dat zijn de beste. De Amerikaanse zijn net als bij de Holstein wat groot en extreem, terwijl de Nieuw-Zeelandse Jersey juist wat te klein is.” De Vries melkt dochters van de Jersey-stieren DJ Hulk, DJ Zuma en DJ Broiler en heeft jongvee van Flagship, DJ Zuma, DJ Broiler en On The Money. Er worden Holstein-koeien gemolken van stieren als Canvas, Paramount, Skoatterlan Delta Sunflower, Support, Survivor, D Sol en Lucrative. En er loopt jongvee van de stieren Climax, Red Mystery, Crimetime, Survivor, D Mason en VH Mando.

Honderd melkkoeien

In de stal kunnen 100 koeien. De droge koeien lopen er ook nog in, maar in de toekomst gaan ze wellicht naar de voormalige akkerbouwschuur. Het jongvee tot een half jaar oud wordt daar inmiddels al gehuisvest, terwijl het jongvee tussen een half jaar en twee jaar oud elders in een stal wordt gehuisvest. Elsenga en De Vries willen naar een omvang toe die door één man goed is rond te zetten. Op dit moment lopen er aan de ene kant van de voergang 45 Jerseys en aan de andere kant

55 Holsteins. Het is de bedoeling dat om te draaien en wellicht ooit volledig naar Jerseys om te switchen.

Een eerste stap zou zijn om de volledige vee-stapel met Jersey-sperma te insemineren, maar daar kiezen de mannen niet voor. Niet dat ze tegen kruisen zijn overigens. „Je kunt er heel solide koeien mee fokken”, meent Elsenga. „We zouden een grote Holstein best met Jersey kunnen kruisen, maar ik heb ook liefhebberij aan de Holstein en wil het ras het ras laten”, vindt De Vries. Hij wijst er tevens op dat een Jersey-koe maar voor 70 procent meetelt bij de bedrijfsspecifieke excretie en dat dat geldt vanaf een 75 procent Jersey-bloedvoering. „Dat maakt het kruisen van de Holsteins met Jersey nou niet direct interessant. Je kunt dan beter zuivere Jerseys aankopen.”

Grote toekomst

„Mijn uitdaging is het om zoveel mogelijk vet en eiwit van een koeplaats te halen, tegen zo weinig mogelijk kosten”, stelt De Vries. Hij is niet van boerenkomaf en ziet het runnen van het melkveebedrijf als een mooie kans om toch boer te zijn. „Mijn kick is het om het bedrijf renderend te laten zijn en te kijken wat de Jersey gaat doen als ander type koe”, vertelt Elsenga, die ook niet van boerenkomaf is. Nu is gebleken dat de Jersey ook daadwerkelijk efficiënter blijkt dan de Holstein, voorziet Elsenga een grote toekomst voor de kleine, bruine koeien. „Hoog vet zat in de weg bij het quoteringsysteem, maar dat is straks voorbij.” ■

De locatie bestaat uit van links naar rechts een voormalige akkerbouwschuur (grotendeels buiten beeld), een koeienstal en een woonhuis.

gemechaniseerd met alleen een minishovel en een mestmixer. De koeien blijven jaarrond opgesteld, iets wat in de toekomst niet zal veranderen. „Grond is hier met bijna 90.000 euro per hectare niet te betalen”, aldus Elsenga. Hij koopt alle voer aan en alle mest wordt afgevoerd naar akkerbouwers in de buurt. Op donderdag 5 maart organiseert fokkerijorganisatie Koole & Liebrechts op het bedrijf een K&L-VikingJersey profiel dag, waarbij bezoekers tussen een ochtend- en een middagprogramma kunnen kiezen.

